

Õiguskantsler

Teie 16.10.2012 nr
25.02.2013
Õiguskantsler 2.05.2013 nr 7-4/121466/1301810

Seisukoht õigusrikkumise puudumise kohta Tervishoiuteenuste osutamine Tartu Vanglas

Täna, et pöördusite minu poole oma 16.10.2012 kaebusega, milles avaldasite rahulolematust Tartu Vanglas tervishoiuteenuste korraldamise üle. Esitasite 25.02.2013 Õiguskantsleri Kantseleisse päringu, milles soovite informatsiooni kaebuse menetlemise kohta.

Teatan, et olles tutvunud Teie kaebusega, Tartu Vangla seisukohtadega ning asjakohaste õigusnormidega, ei ole ma tuvastanud Tartu Vanglas ebamõistlikult pikki ravijärjekordi.

Järgnevalt selgitan Teile oma seisukohta.

1. Asjaolud ja menetluse käik

1.1 Teie pöördumise sisu

1. Väitsite, et Tartu Vangla eksib tervishoiuteenuste osutamisel kehtiva õiguse vastu. Tõite oma kaebuses välja järgmised asjaolud:

1) vangla ei taga perearsti teenust õiguskorras toodud tähtaja jooksul. Väidate, et Tartu Vanglas on perearsti vastuvõtu ooteaeg 2-4 nädalat;

2) perearsti vastuvõtule peaks saama tingimusteta, aga Tartu Vangla ametnikud otsustavad kinni peetava isiku kaebuste pinnalt, kas ja millal isik saab vastuvõtule. Samuti näete probleemina seda, et vanglaametnikud (valvurid ja inspektor-kontaktisikud) saavad teada kinni peetava isiku terviseandmeid, mis on delikaatse iseloomuga;

3) eriarsti vastuvõtule pääsemiseks on järjekorrad pikad. Väidate, et silmaarsti vastuvõtule pääseb üheaastase ooteaja järel ning erakorraline hambaarsti vastuvõtt on samuti pidevalt tagamata

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

(erakorralise ravivajaduse korral antakse kinni peetavale isikule valuvaigisteid, mitte ei korraldata hambaarsti vastuvõttu).

2. Teie pöördumise kokkuvõtteks võiks põhiküsimusena tõstatada, kas kinni peetavatele isikutele osutatakse Tartu Vanglas tervishoiuteenuseid piisavalt operatiivselt ning õigusaktides sätestatuga kooskõlas.

3. Teie kaebuses esitatud väidete kontrollimiseks koostas teie nõudmise Tartu Vangla direktorile.¹

1.2 Tartu Vangla direktori seisukoht²

4. Direktor kinnitas oma vastuses minu teie nõudmisele, et Tartu Vanglas on kinnipeetavatele (kinnipeetavate all peetakse edaspidi silmas ka vahistatuid, kui ei ole välja toodud teisiti) tagatud ööpäevaringne vältimatu abi osutamine. Vältimatu abi osutajaks on kohapeal ööpäevaringselt reeglina valveõde. Vajadusel saab väljaspool üldist tööaega ja nädalavahetustel välja kutsuda ka perearsti või psühhiaatri, kes on graafiku alusel valves. Tarvidusel kutsutakse vanglasse kiirabi.

5. Direktori kinnitusel saab vältimatu abi vajadusest kinnipeetav, või kui kinnipeetav ise ei ole selleks võimeline, siis tema kambrikaaslane, teavitada kambris olles valvurit läbi sisetelefoni, kes teavitab sellest kohe vangla korrapidajat, kes omakorda edastab teie viivitamatult valves olevale õele. Kutsele reageerimise kiiruse ja otstarbekuse otsustab saadud informatsiooni põhjal valveõde. Valvur seda direktori sõnul ei otsusta.

6. Direktor pidas vajalikuks märkida, et valvurid, kes on omandanud kutseõppes valvuri kutsehariduse, läbivad kutseõppe raames esmaabi ja tervise õppeaine³, mille eesmärgiks on kujundada esmased oskused peamiste esmaabivõtete rakendamiseks. Peale õppeaine läbimist oskab õpilane muu hulgas iseloomustada enesevigastusi ja tervisekahjustusi, oskab anda sündmuskohal elupäästvat esmaabi, reageerida esmaabi nõudvas situatsioonis ning vahendada adekvaatset informatsiooni sündmuskohalt.

7. Vanglasse tööle asuvatele valvuritele viiakse meditsiinosakonna poolt läbi täiendav koolitus, mille raames õpetatakse, kuidas hinnata erakorralise abi vajaduse olemasolu ning kuidas sel juhul käituda. Koolitusel rõhutatakse, et ka võimaliku kahtluse korral, kas kinnipeetavale on vältimatu abi osutamine vajalik või mitte, tuleb sellest korrapidajale teada anda.

8. Lisaks on direktori andmetel valvuritele edastatud meditsiinosakonna poolt koostatud materjal erakorraliste seisundite kirjelduste kohta ning instruktaaž, kuidas edastada väljakutset (lühikirjeldus juhtumi kohta ning abivajaja üldseisund).

9. Direktori kinnitusel ei ole talle teada ühtegi juhtu, mil vangla ei ole taganud kinnipeetavale viivitamatult vältimatut arstiabi. Lähtuvalt tervishoiuteenuste korraldamise seaduse (TTKS) § 5 lõikes 1 toodud vältimatu abi mõistest, on vältimatu abi tervishoiuteenus, mida tervishoiuteenuse osutaja osutab olukorras, kui abi edasilükkamine või selle andmata jätmine võib põhjustada abivajaja surma või püsiva tervisekahjustuse.

¹ Õiguskantsleri 19.11.2012 kiri nr 7-4/121466/1205192.

² Tartu Vangla 14.01.2013 kiri nr 2-2/16331-1.

³ Sisekaitseakadeemia valvuri kutseõppe aineprogramm. Kättesaadav arvutivõrgust: http://www.sisekaitse.ee/public/VS120_VK120.pdf. 03.01.2013.

10. Oma vastuses väitis direktor, et Tartu Vanglas teostatakse kõiki protseduure, mis on kirjeldatud sotsiaalministri 06.01.2010 määrusega nr 2 kinnitatud „Perearsti ja temaga koos töötavate tervishoiutöötajate tööjuhendis“.

11. Direktori andmetel on Tartu Vangla koosseisus 4 perearsti ametikohta, millest on täidetud 2.

12. Direktor selgitas, et kinnipeetav avaldab soovi arsti vastuvõtule saamiseks oma osakonna inspektor-kontaktisikule, kes edastab kinnipeetava soovi koos kinnipeetava avaldatud põhjendustega arstile elektrooniliselt. Kui kinnipeetav ei soovi suuliselt inspektor-kontaktisikule avaldada arsti vastuvõtule saamise põhjust, siis edastatakse kinnipeetava soov arsti vastuvõtule saamiseks ilma põhjendusteta. Kinnipeetaval on võimalus esitada oma sooviavaldus koos põhjendustega arstile ka kirjalikult kinnises ümbrikus.

13. Tartu Vanglas viibib keskmiselt üle 900 kinnipeetava. Vangla praktikat arvestades edastavad inspektor-kontaktisikud ühes päevas elektrooniliselt 40-50 kinnipeetava sooviavaldust arsti vastuvõtule saamiseks, sellele lisandub keskmiselt 10 kirjalikku pöördumist päevas. Direktor väitis, et kõigil arsti vastuvõtule soovijatel ei ole selleks tegelikku meditsiinilist vajadust. Direktor tõdes, et paljud kinnipeetavad esitavad sooviavaldusi arstile saamiseks pahatahtlikkusest ning simuleerivad võimalikke tervisehädasid. Üheks põhjuseks on lootus saada arstilt tõend, millest nähtuks, et kinnipeetav ei ole tervisest tulenevalt võimeline vanglas majapidamistöodel töötama või tõend võimaliku haigestumise kohta, mis välistaks tööst keeldumise eest distsiplinaarkaristuse määramise.

14. Direktor leidis, et selleks, et arsti vastuvõtule saaksid võimalikult kiiresti need, kellel esineb selleks tegelik vajadus, on mõistlik, et kinnipeetav avaldaks oma arsti vastuvõtule soovi põhjused ning teeks seda võimalikult põhjalikult. Kinnipeetaval on võimalik esitada oma probleemi kirjeldus kirjalikult ja anda see vanglaametnikule üle kinnises ümbrikus, mis registreeritakse ja edastatakse kinnises ümbrikus arstile.

15. Kinnipeetavate avaldatud arsti vastuvõtule soovimise põhjuste alusel koostab tööol olev perearst nn prioriteetsuse edetabeli, st kõik ägeda probleemiga patsiendid saavad vastuvõtule juba soovi esitamise päeval. Kroonilisi haigusi põdevad kinnipeetavad, mõõdukat valu kurtvad ning psühhosotsiaalsete probleemidega kinnipeetavad saavad vastuvõtule esimesel võimalusel, aga mitte hiljem kui 5 tööpäeva jooksul. Direktor rõhutas, et arsti vastuvõtule saamine võib pikeneda juhul, kui vanglas on mõne viirusliku haiguse puhang. Kõigile neile kinnipeetavatele, kellel on selleks reaalne vajadus, võimaldatakse 5 tööpäeva jooksul arsti või vähemalt õe vastuvõtt. Direktor tõdes, et seaduses toodud tähtaja järgimise tõttu kannatab osutatava raviteenuse kvaliteet, kuna vastuvõtule saamine tuleb viisiidaja pikkuse arvelt.

16. Direktori hinnangul tuleb vanglas osutatavat tervishoiuteenust võrrelda ka vabaduses pakutava teenusega, kuivõrd tervishoid vanglas on riigi tervishoiuteenuse üks osa.

17. Statistikaameti andmetel⁴ ei pääsenud möödunud 12 kuu jooksul perearsti vastuvõtule 3,4% üle 16-aastastest või vanematest isikutest. Vanglas on see protsent 0. Kõik kinnipeetavad käivad vähemalt korra aastas perearsti juures ja seda isegi siis, kui nad selleks ise soovi ei avalda, kuna kõigile kinnipeetavatele on kohustuslik teha vähemalt kord aastas kopsu röntgenuuring. Vanglas käib kinnipeetav perearsti vastuvõtul keskmiselt 2-3 kuu tagant.

⁴ Kättesaadav arvutivõrgust : http://www.stat.ee/sab-uuendus?db_update_id=10921 03.01.2013.

18. Vangla on kasutanud üldarstiabi osutamisel vajadusel ka Tartu Kiirabi, seda eelkõige erakorralises situatsioonis kinnipeetava haiglasse transportimisel või konsultatsioonide saamiseks.

19. Direktor märkis oma vastuses, et lisaks perearstidele teostavad iseseisvat vastuvõttu oma pädevuse ulatuses ka õed. Õe töövaldkonnaks on tervise edendamine, haiguste ennetamine, õendusabi osutamine, üldarstiabi osutamine oma pädevuse piires ägeda tervisehäirega patsiendile, krooniliste haigustega patsientide seisundi jälgimine, nõustamine, vajadusel arsti vastuvõtule suunamine. Õed teostavad protseduure, viivad läbi uuringuid, võtavad analüüse, hindavad koolist või tööst vabastatuse põhjendatust, fikseerivad väliseid kehavigastusi, hindavad tätoveeringute teostamise aega, osutavad esmaabi jm.

20. Selle, kas ja millal kinnipeetav üldarstiabi (kas arsti või õe vastuvõtule) saab, otsustab direktori kinnitusel arst, kes vaatab läbi inspektor-kontaktisikute poolt elektrooniliselt edastatud kinnipeetavate sooviavaldusi ning saabunud kirjalikke taotlusi. Plaaniliste vastuvõttude korraldamisel on vanglaametnikel ainult informatsiooni edastamise roll, seda nii kinnipeetavalt arstile, kui tagasiside arstilt kinnipeetavale vastuvõtu aja kohta. Arstiabi andmise vajadust vanglaametnikud ei otsusta.

21. Eriarstiabi osutamise kohta Tartu Vanglas märkis direktor, et vanglas töötab erinevate koormustega 3 ambulatoorset eriarstiabi osutavat psühhiaatrit (koormusega vastavalt 1,0, 0,4, 0,2), 1 statsionaarset psühhiaatrilist abi osutav psühhiaater (koormusega 0,8) ning 1 hambaarst. Lisaks on võimalik vanglas kohapeal osutada infektsionisti, radioloogi, günekoloogi, kirurgi, neuroloogi ja silmaarsti teenust. Nende erialade arstidega on vanglal sõlmitud teenuse osutamise lepingud, milles sisseostetava teenuse koguse määrab ära riigieelarvest eraldatud vahendite olemasolu ja maht.

22. Tartu Vanglas kohapeal pakutava eriarstiabi järjekorrad on direktori sõnul järgmised: psühhiaatri vastuvõtule on plaanilise järjekorra pikkus keskmiselt 4-6 nädalat, erakorraline vastuvõtt teostatakse võimaluse korral samal päeval, radioloogile (ultraheli teostamine) on plaaniline järjekord 2-3 nädalat, günekoloogi vastuvõtule on võimalik saada paari päeva jooksul, infektsionisti vastuvõtule on järjekord 2 nädalat, neuroloogi vastuvõtule on plaaniline järjekord 2 kuud, kirurgi vastuvõtule 1 kuu.

23. Hambaravi kabinet on Tartu Vanglas olemas, selles saab teenindada korraga ühte patsienti. Hambaarsti vastuvõtule soovijaid on kõige rohkem, kuna kinnipeetavate hammaste seisukord on juba vanglasse saabudes tavaliselt väga halb ja kõik soovivad hambaid ravida, kuna see on vanglas neile tasuta. Kuna soovijaid on väga palju, moodustatakse soovijatest erinevad järjekorrad. Kohe saavad hambaarstile erakorralist ravi vajavad kinnipeetavad. Plaanilises korras vastuvõtule soovija peab ootama järjekorras 9-10 kuud. Valudes kinnipeetava puhul hindab hambaarsti õde erakorralisuse astet kinnipeetava juures kohapeal ning sõltuvalt vajadusest, kutsutakse kinnipeetav hambaarstile samal päeval või 1-14 päeva jooksul. Vajadusel määratakse eelnevalt konservatiivne ravi valuvaigistite ja antibiootikumidega, kuna ägedas mädapõletikufaasis on hamba eemaldamisel tüsistuste tekkimise tõenäosus suurem. Hambaproteeside järjekorrad on vanglasüsteemis ühised ja ei sõltu kinnipeetava liikumisest ühest vanglast teise, st ta ei pea proteeside saamiseks taotlema enda uuesti teises vanglas järjekorda panemist.

24. Direktori hinnangul puuduvad hambaravi järjekordade lühendamiseks reaalsed võimalused, seda nii tehnilise piiratuse (ainult üks ravikoht) kui ka rahaliste vahendite piiratuse tõttu. Direktori sõnutsi on seatud prioriteediks erakorralise hambaravi osutamine, et keegi ei peaks valu kannatama ega tekiks pöördumatut terviseriket.

25. Silmaarsti vastuvõtule on järjekord 2 kuud. Varasemalt käis silmaarst vanglas kord kvartalis, nüüd kaks korda kvartalis.

26. Direktor väitis oma vastuses, et eriarsti vastuvõtule suunamine sõltub erialast. Hambaarstile, silmaarstile ja psühhiaatri vastuvõtule saab kinnipeetav ennast ise registreerida, tehes seda kas läbi suulise avalduse inspektor-kontaktisikule, kes edastab taotluse elektrooniliselt arstile, või arstile esitatud kirjaliku taotluse alusel. Väljapool vanglat asuva eriarsti juurde suunamise vajaduse otsustab ainult kinnipeetavat vanglas raviv perearst.

27. Direktor selgitas, et Tartu Vangla ei ole võrrelnud, millised on erinevused ravijärjekordade vahel vanglas ja väljapool vanglat ega oma informatsiooni, kas seda on teinud Justiitsministeerium. Tartu Vangla on sõlminud tervishoiuteenuse sisseostmise lepingu SA-ga Tartu Ülikooli Kliinikum ning sinna on eriarstide konsultatsioonide või ravile saamise järjekorrad järgmised: kirurg 3 kuud, neuroloog 4 kuud, silmaarst 3,5-4 kuud, günekoloog 2 kuud, infektsionist 1-1,5 kuud.

2. Õiguskantsleri seisukoht

28. Käesoleval juhul on vaja leida vastus küsimusele, kas Tartu Vanglas osutatakse tervishoiuteenuseid kehtiva õigusega kooskõlas. Seejuures keskendun kahele aspektile – tervishoiuteenuse kättesaadavusele ja terviseandmetele juurdepääsule. Selgitan, et õiguskantsleril puudub oma erialateadmiste pinnalt pädevus hinnata vanglas tervishoiuteenuse osutamise sisulist vajadust või kvaliteeti ning seetõttu ma nimetatud küsimustele hinnangut anda võimalikuks ei pea. Samal põhjusel ei saa ma ka hinnata, kas üht või teist kinnipeetavat on ravitud õigesti ja kas meediku otsus tema ravivajaduse prioriteetsuse kohta on asjakohane.

2.1 Tervishoiuteenuse kättesaadavus

a. Üldpõhimõtted tervishoiuteenuste osutamisel vanglas

29. Märgin sissejuhatavalt ja enne ravijärjekordade analüüsimist, et käsitlen seda teemat abstraktselt, ilma Teie või mõne teise kinnipeetava konkreetset juhtumit vaagimata. Selle põhjuseks on asjaolu, et Teie pöördumises oli toodud välja vaid üks konkreetse kuupäevaga määratletud juhtum, kus Teile väidetavalt ei tagatud perearsti vastuvõttu piisavalt kiiresti.⁵ Teiste tervishoiuteenuste osutamise kirjeldamisel Te nii spetsiifilisi kaebusi ei esitanud. Kuna Teie väidetav ravijärjekordade probleem on vanglaülene, siis üksikjuhtumi analüüs ei pruugi võimaldada üldistusi kogu vangla tervishoiuteenuste osutamise kohta.

30. Vangistusseaduse (edaspidi ka VangS) § 49 lõike 1 alusel on tervishoid vanglas riigi tervishoiusüsteemi osa. Tervishoidu vanglas korraldatakse tervishoiuteenuste korraldamise seaduse alusel.

31. VangS § 49¹ sätestab, et tervishoiuteenuseid ning nende osutamiseks vajalike ravimite ja meditsiiniliste abivahendite soetamist rahastatakse riigieelarvest Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud mahus, tingimustel ja korras. Eelnevalt viidatud vangistusseaduse normi alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse 19.12.2003 määruse nr 330 „Vangistusseaduse“ alusel osutatavate

⁵ Märkite oma avalduses, et panite ennast perearsti vastuvõtu järjekorda 03.10.2012 ja vastuvõtuaeg määrati Teile 30.10.2012. Teiste kaebuste juures olete jäänud mõnevõrra üldsõnaliseks.

tervishoiuteenuste ning nende osutamiseks vajalike ravimite ja meditsiiniliste abivahendite soetamise riigieelarvest rahastamise maht, tingimused ja kord“ § 3 lg 2 sätestab, et tervishoiuteenuse, ravimi ja meditsiinilise abivahendi vajalikkuse otsustab vangla või arestimaja volitatud tervishoiutöötaja. Tervishoiutöötaja valib tervishoiuteenuse ning selle osutamise aja, koha ja viisi ning ravimi ja meditsiinilise abivahendi, lähtudes isiku vajadustest ja raha otstarbeka kasutamise põhimõttest. Seega sätestab kõnealune määrus vangla tervishoiutöötajale ulatusliku kaalutusõiguse tervishoiuteenuse osutamiseks. Kindlasti ei ole tervishoiutöötaja kaalutusõigus piiramatult ning kaalumisel peab lähtuma patsiendi vajadustest, aga ka vangla võimalustest.

32. VangS § 52 lg 1 sätestab, et tervishoiuteenuseid osutab vanglas tervishoiutöötaja vastavalt tervishoiuteenuste korraldamise seaduse eriarstiabi osutamist reguleerivatele sätetele. Eriarstiabi osutamisel ei kohaldata vangla suhtes TTKS § 21 lõikes 1 ja § 22 lõikes 2 toodud juriidilise vormi nõudeid. VangS § 52 lõike 2 kohaselt on arst kohustatud pidevalt jälgima kinnipeetavate tervises seisundit, ravima neid vanglas olevate võimaluste piires ja vajaduse korral suunama ravile asjakohase eriarstiabi osutaja juurde, samuti täitma teisi talle pandud ülesandeid. VangS § 53 lg 1 sätestab, et kinnipeetavale tagatakse ööpäevaringse vältimatu abi kättesaadavus. VangS § 53 lõike 2 kohaselt suunatakse kinnipeetav, kes vajab ravi, mille andmiseks puudub vanglas võimalus, arsti poolt ravile asjakohase eriarstiabi osutaja juurde. Kinnipeetava valve tervishoiuteenuste osutamise ajal tagab vanglateenistus.

33. Neile sätetele tuginedes on Riigikohus leidnud, et kehtivate õigusaktide kohaselt ei ole kinnipeetaval subjektiivset õigust nõuda meditsiiniliste uuringute või ravi läbiviimist vastavalt enda soovile.⁶ Eriarstiabi osutamise osas on Riigikohus märkinud, et kinnipeetava eriarstiabi osutaja juurde suunamise otsustab üksnes vangla arst (tervishoiutöötaja), lähtudes tervishoiuteenuse osutamise vajadusest ehk sellest, kas isikul esinevad meditsiinilised näidustused tema saatmiseks eriarstiabi osutaja juurde või mitte.⁷

34. Vastavalt VangS § 4¹ lõikele 1 peab kinnipeetava kohtlemine kindlustama muu hulgas selle, et karistuse kandmine või vahi all viibimine ei põhjusta talle rohkem kannatusi või ebaseadmisel kui need, mis paratamatult kaasnevad vanglas või arestimajas kinnipidamisega. Halvemad või halvemini kättesaadavad tervishoiuteenused ei ole osaks vangistusest või eelvangistusest ning vanglas viibimine ei saa olla põhjuseks, miks isik peaks saama arstiabi märgatavalt halvemas kvaliteedis, kui tal oleks seda võimalik saada vabaduses viibides.

35. Kindlasti ei tohi aga kinnipeetav lähtuda ootusest, et talle vanglas võimaldatavad tervishoiuteenused on kvaliteedilt paremad ja ravijärjekorrad lühemad kui vabaduses. Näiteks on Euroopa Inimõiguste Kohus leidnud, et Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon (EIÕK) artiklit 3 ei saa tõlgendada nii, et see tagab kinnipeetavale õiguse samalaadsele meditsiinilisele teenindusele kui parimates tsiviilhaiglates.⁸ Nimelt tuleb kohtu hinnangul tagada kinnipeetavale adekvaatne ravi. Mõiste „adekvaatne ravi“ sisustamisel on kohus pidanud arvestatavaks asjaolu, et vanglasüsteemis tervishoiuteenuste osutamise võimalused on piiratumad kui tsiviilhaiglates.⁹

⁶ RKHKo 21.12.2010, nr 3-3-1-69-10.

⁷ RKHKo 15.12.2010, nr 3-3-1-53-10.

⁸ Euroopa Inimõiguste Kohtu otsus menetluse osaliselt võtmata jätmise kohta asjas Mirilashivili vs. Venemaa, 10.07.2007, nr 6293/04. Sama põhimõtet kordas kohus ka asjas Grishin vs Venemaa, 15.11.2007, nr 30983/02 ja asjas Aleksanyan vs. Venemaa, 22.12.2008.

⁹ Kohtuasjas Grishin vs. Venemaa aktsepteeris Euroopa Inimõiguste Kohus põhimõtteliselt, et vanglas on ravivõimlused piiratumad kui tervishoiuasutustes väljaspool vanglat. Grishin vs. Venemaa, 15.11.2007, nr 30983/02.

b. Vältimatu abi kättesaadavus Tartu Vanglas

36. VangS § 53 lg 1 kohaselt tagatakse kinnipeetavale vältimatu abi ööpäevaringselt.

37. TTKS § 5 lg 1 sätestab, et vältimatu abi tervishoiuteenuste korraldamise seaduse tähenduses on tervishoiuteenus, mida tervishoiutöötaja osutab olukorras, kus abi edasilükkamine või selle andmata jätmine võib põhjustada abivajaja surma või püsiva tervisekahjustuse.

38. Teie pöördumisest nähtub, et vältimatu abi väidetavalt ööpäevaringselt kinnipeetavatele tagatud ei ole. Toote oma pöördumises näite kaaskinnipeetavast, kes ei saanud hambavalu korral erakorralist vastuvõttu.

39. Tartu Vangla direktori kinnitusel ei ole talle teada ühtegi juhtu, kus vangla ei ole taganud kinnipeetavale viivitamatult vältimatut arstiabi. Mul ei ole alust kahelda direktori väidetes. Märgin vaid, et alati ei pruugi iseenesest adekvaatne reageering isiku terviseprobleemile olla selline, mis meditsiiniliste eriteadmisteta isiku kujutluses oleks tema hinnangul asjakohane ravi – nt osutas direktor oma vastuses, et hambapõletiku puhul on vahel põhjendatud alustada konservatiivse raviga, mis võib asjatundmatule isikule näida probleemi ebaõige lahendamisena. Seega ei anna Teie toodud näide veel põhjust direktori väidetes kahelda.

c. Üldarstiabi kättesaadavus Tartu Vanglas

40. TTKS § 7 lg 1 sätestab, et üldarstiabi on ambulatoorne tervishoiuteenus, mida osutavad perearst ja temaga koos töötavad tervishoiutöötajad.

41. Üldarstiabi kohta vangistuseseaduses konkreetset sätet puuduvad. Võrdlusena selgitan, et väljaspool vanglat üldarstiabi osutamiseks seatud tähtajad sätestab sotsiaalministri 06.01.2010 määrus nr 2 „Perearsti ja temaga koos töötavate tervishoiutöötajate tööjuhend“, mille § 5 lõike 4 kohaselt peab üldarstiabi osutaja korraldama ägeda tervisehäirega patsiendile vastuvõtu pöördumise päeval, teistel juhtudel viie tööpäeva jooksul.

42. Väidate oma pöördumises, et üldarstiabi viie päeva jooksul Tartu Vanglas kinnipeetavatele ei tagata ja reaalne ravijärjekord on 2-4 nädalat.

43. Vangla vastuse kohaselt on nendele kinnipeetavatele, kellel perearsti vastuvõttu vaja, teenus viie tööpäeva jooksul tagatud (erandiks võib olla vastuvõtu järjekorra pikenedamine erakordses olukorras, nt haiguspuhangu ajal). Seega pääseb kinnipeetav Tartu Vanglas perearsti vastuvõtule sama maksimaalse ajavahemiku järel, mis on vabaduses viibiva isiku osas sätestatud sotsiaalministri 06.01.2010 määruses nr 2. Minu hinnangul ei ole olemuslikult taunimisväärne ka see, et Tartu Vangla meedikud seavad arstiabi vajavaid kinnipeetavaid nende kaebuste prioriteetsuse alusel järjekorda. Olukord oleks probleemne siis, kui nimetatud järjekorra koostaksid ning kinnipeetava tervishoiutöötaja juurde pääsu otsustaksid vanglaametnikud, või siis, kui meedikud lähtuksid järjekorra pidamisel pelgalt nende poole pöördumise ajast, mitte kaebuse sisust. Nagu nähtub direktori selgitustest, siis vanglaametnik on vaid tervishoiutöötajale informatsiooni koguja ja edastaja, mitte tervishoiuteenuse osutamise vajalikkuse ja osutamise tähtsuse üle otsustaja.

d. Eriarstiabi kättesaadavus Tartu Vanglas

44. TTKS § 20 lg 1 kohaselt on eriarstiabi ambulatoorne või statsionaarne tervishoiuteenus, mida osutavad eriarst või hambaarst ja temaga koos töötavad tervishoiutöötajad.

45. Õiguskord ei sea eriarstiabi kättesaadavusele (ravijärjekordadele) sama selgeid ajalisi nõudeid nagu üldarstiabile. Üldised nõuded tervishoiuteenuse kättesaadavusele sätestab sotsiaalministri 21.08.2008 määruse nr 46 „Tervishoiuteenuste kättesaadavuse ja ravijärjekorra pidamise nõuded“. Kõnealuse määruse § 3 lõike 1 kohaselt võib tervishoiuteenust osutada ravijärjekorra alusel juhul, kui tervishoiuteenuse osutajal puudub võimalus tervishoiuteenust osutada kohe ning tervishoiuteenuse osutamise edasilükkamine kindlaksmääratud tähtajani ei põhjusta patsiendi tervise seisundi halvenemist, ei mõjuta haiguse kulgu ega halvenda haiguse hilisemat prognoosi. Sama paragrahvi lõikest 2 lähtudes peab ravijärjekorda registreeritud patsient vajaliku tervishoiuteenuse saama minimaalse aja jooksul, lähtudes tervishoiuteenuse meditsiinilisest vajadusest ja järgmistest põhimõtetest: 1) sarnase meditsiinilise vajadusega patsientidele osutatakse tervishoiuteenust samasugustel tingimustel, 2) patsiendile tervishoiuteenuse saamiseks kindlaksmääratud tähtaeg sõltub tervishoiuteenuse meditsiinilisest vajadusest.

46. Teie pöördumisest nähtub, et ootasite silmaarsti vastuvõtule pääsemist rohkem kui üks aasta ning hambaravi järjekorras olete viibinud avalduse koostamise hetkeks üheksa kuud. Tuginedes teiste kinnipeetavate kogemustele, väidate, et tegemist on Tartu Vanglas tavapäraste järjekordadega.

47. Tartu Vangla direktor kinnitas oma vastuses minu teabe nõudmisele, et Tartu Vanglas kohapeal pakutava eriarstiabi järjekorrad on järgmised: psühhiaatri vastuvõtule on plaanilise järjekorra pikkus keskmisel 4-6 nädalat, erakorraline vastuvõtt teostatakse võimaluse korral samal päeval, radioloogile (ultraheli teostamine) on plaaniline järjekord 2-3 nädalat, günekoloogi vastuvõtule on võimalik saada paari päeva jooksul, infektsionisti vastuvõtule on järjekord 2 nädalat, neuroloogi vastuvõtule on plaaniline järjekord 2 kuud, kirurgi vastuvõtule 1 kuu. Silmaarsti vastuvõtule on Tartu Vanglas järjekord 2 kuud. Erakorralist ravi vajavad kinnipeetavad saavad direktori sõnul hambaarsti vastuvõtule kohe. Plaanilises korras vastuvõtule soovija peab ootama järjekorras 9-10 kuud. Valudes kinnipeetava puhul hindab hambaarsti õde erakorralisuse astet kinnipeetava juures kohapeal ning sõltuvalt vajadusest kutsutakse kinnipeetav hambaarstile samal päeval või 1-14 päeva jooksul.

48. Tartu Vangla direktor tõi oma vastuses võrdlusena välja SA Tartu Ülikooli Kliinikumi ravijärjekordade pikkused eriarstile, mis on pikemad kui Tartu Vanglas. Tõsi, erisus on hambaraviga, kus väljaspool vanglat osutatakse hambaraviteenust erasektori poolt ning teenusepakkujaid on palju. Samas tuleb vabaduses hambaravi eest patsiendil üldjuhul ise tasuda ning see võimaldab konkurentsi, mis eelduslikult tõstab teenuse kvaliteeti ja lühendab järjekordi. Seetõttu ei ole hambaraviteenuse ravijärjekorrad väljaspool vanglat ja vanglas üheselt võrreldavad.

49. Võrreldes Teie pöördumist Tartu Vangla esitatud informatsiooniga, ei saa ma tuvastada, et Tartu Vanglas oleksid ravijärjekorrad ebamõistlikult pikad ja pikemad kui vabaduses viibivatele isikutele tavapäraselt.¹⁰ Tõden, et kinnipeetav peab saama vajaliku arstiabi ning olukorras, kus kõiki tervishoiuteenuseid ei ole võimalik kohe isikule tagada, ei ole kaebuste alusel prioriteetsuse põhimõttest lähtuv järjekorra moodustamine välistatud.

2.2 Delikaatsete isikuandmete (terviseandmete) töötlemine

¹⁰ Siinkohal ei võta ma seisukohta ravijärjekordade pikkuse osas väljaspool vanglat.

50. Teie pöördumisest nähtub, et vanglaametnikud tegelevad omavolilise kinnipeetava tervishoiutöötaja juurde pääsemise üle otsustamisega. Viimane väljendub selles, et inspektor-kontaktisik nõuab kinnipeetavalt enne tervishoiutöötaja vastuvõtule registreerimist terviseprobleemi kirjeldamist ning mõnel juhul on ametnik Teie arvates otsustanud probleemikirjeldusest lähtuvalt kinnipeetavat vastuvõtule mitte registreerida.

51. Kirjeldatud probleemil on minu hinnangul kaks aspekti. Esmalt väidetav vanglaametnike otsustav roll kinnipeetava tervishoiutöötaja juurde pääsemisel ning teiseks vanglaametnikele teatavaks saanud kinnipeetava terviseandmed.

52. Tartu Vangla direktori vastusest minu teabe nõudmisele nähtub, et vanglaametnik on kinnipeetavale tervishoiuteenuste osutamisel vaid informatsiooni edastaja. Nimelt kogub vanglaametnik kinnipeetavalt tervishoiutöötaja vastuvõtule saamiseks taotlused ning tervishoiutöötaja on see, kes laekunud taotluste alusel otsustab kinnipeetavale tervishoiuteenuste osutamise. Teisisõnu ei ole vanglaametnikul otsustuspädevust antud küsimuses.

53. Teise aspektina tõite oma avalduses välja, et kinnipeetav peab vanglaametnikule teatama põhjuse, miks ta tervishoiutöötaja poole pöördub.

54. Tartu Vangla direktori sõnul ei ole vanglaametnikule tervisekaebuse kirjelduse esitamine kinnipeetavale kohustuslik. Kui kinnipeetav seda soovib, siis on tal võimalik inspektor-kontaktisikule jätta oma terviseprobleemi kirjeldus esitamata ja kasutada võimalust pöörduda tervishoiutöötaja poole kirjalikult. Sel juhul annab kinnipeetav vanglaametnikule üle oma terviseprobleemist kirjelduse suletud ümbrikus, mille avab tervishoiutöötaja. Direktori kinnitusel kasutavad kinnipeetavad seda võimalust võrdlemisi aktiivselt.

55. Leian, et kuna kinnipeetaval ei ole kohustust vanglaametnikku teavitada oma terviseandmetest, vaid see on vabatahtlik ning kinnipeetaval on alati õigus terviseandmed edastada tervishoiutöötajale suletud ümbrikus, siis ei näe ma andmekaitse seisukohalt probleemi.

56. Märgin, et olen varasemalt Tallinna Vangla kontekstis kinnipeetavate terviseandmete töötlemist vanglaametnike poolt analüüsinud ja teinud vanglale ettepaneku rikkumise kõrvaldamiseks.¹¹ Lisan koopia oma varasemast seisukohast käesolevale kirjale.

3. Kokkuvõtteks

57. Teatan, et olles tutvunud Teie kaebusega, Tartu Vangla seisukohtadega ning asjakohaste õigusnormidega, ei ole ma tuvastanud Tartu Vanglas ebamõistlikult pikki ravijärjekordi.

58. Tänan Teid pöördumise eest ning ühtlasi lõpetan Teie kaebuse menetluse.

59. Vastavalt õiguskantsleri seaduse § 35¹ lõikele 3 tehakse õiguskantsleri seiskoht ka menetluses osalenud järelevalvalsele asutusele teatavaks ning seetõttu saadan ma koopia käesolevast kirjast Tartu Vanglale.

---

¹¹ Õiguskantsleri 29.09.2008 kiri nr 7-4/080705/0806709.

Lugupidamisega

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri ülesannetes

Lisa: Õiguskantsleri 29.09.2008 kiri nr 7-4/080705/0806709 8 lehel 1 eks

Teadmiseks: Tartu Vangla (tartu.vangla@just.ee)

Jaanus Konsa 693 8445
E-post: jaanus.konsa@oiguskantsler.ee